

FRONT LITERAR

REVISTA SCRITORILOR TINERI

Apare lunar

Redactor : V. SPIRIDONICĂ

Secretar de redacție : DIMITRIE DANCIU

No. 16 Trib. : Brașov.

S U M A R U L :

- Octav Șuluțiu: Provincia culturală
 Aurel Marin: Literatura cehoslovacă contemporană
 Pericle Martinescu: O antologie prețioasă
 Liuben Dumitru: Nevrednicie la utrenia întâia Cluj
 Alexandru Călinescu: Muza
 Ștefan Baciu: Ceai
 Vladimir Cavarnali: Mi-e devastată inima
 Ion Șugaru: Elegie
 Ion Sofia Manolescu: Răspunde omule, răspunde!
 Dimitrie Danciu: Ne-am depărtat de lume
 Silviu Roda: Cântec de mărturisire
 Ion Aurel Manolescu: Intâmplare
 V. Spiridonică: Obsesie, nuvelă

CRONICA LITERARĂ. Mihail Chirnoagă: V. Beneș: Hanul Roșu. — Ion Sofia Manolescu: Muntele ascuns.

NOTE: M. Blecher, Universul literar, Dan Petrașincu, Atlasul lingvistic al României, Miron Neagu, Ana Colombo, (M.C.) Programul de activitate al unei editorii din provincie, Mircea Streinul.

Provincia culturală.

Mă bucură ivirea oricărui fenomen cultural în provincie, după cum dispariția lui mă 'ntristează. Așa am deplâns dispariția revistei *Țara Bârsei* din acest Brașov cultural românesc, de unde a pornit și limba noastră literară tipărită și prima școala românească și mai târziu primul calendar românesc și au ieșit și cronici și gramatici și cel mai vechi ziar românesc și a trăit una dintre cele mai vechi foi literare ale țării noastre, și unde au hălăduit scriitori și poeți în decurs de o sută de ani și unii chiar azi, foarte tineri au văzut lumina zilei ori au crescut în școlile de aici. Brașovul ar trebui, pentru acestea și multe alte încă motive, să fie prima citadelă a culturii românești după Capitală, căreia nu poate avea nimeni pretenția să-i ia întâietatea. Inșă o capitală este totdeauna o metropolă care e și mai cosmopolită, deci mai depărtată de adevăratele rosturi ale literaturii care trebuie să iasă dintr'un autentic etnic fără program, în chip firesc și nesilit. O Capitală este totdeauna prea depărtată de orice fel de înțelegere a provinciilor sau regiunilor unei țări a căror caracteristică e atât de fertilă în simfonia unei literaturi naționale, dar pe care de la centru le vezi deformate sau artificializate, în sfârșit o capitală reprezintă un maxim de agitație sterilă, de irosire a forțelor — câți scriitori care trăesc acolo nu fug vara în răcoarea rustică a unei retrageri provinciale spre a putea crea — și deci o împiedecare de la realizarea pe îndelete a unei culturi care cere ea unelte, dar mai ales cere calmul unei izolări, o viață lipsită de frământări și măcinare de nervi ceace numai provincia poate da. Ceeace vreau să spun e că provincia poate fi — și este — mediul cel mai prielnic pentru cultură, ea oferindu-ți și liniștea și timpul, pe care în Capitală nu le poți avea fără sacrificarea nervilor și deci fără părăduire de energie interioară. Idealul unei culturi ar fi ca ea să se risipească în micile centre luminoase ale unei țări, de unde abia după o selecție prealabilă să se întoarcă spre Centru, Capitala jucând rolul doar al unui colector, al unui birou de înregistrare și sintetizare, ea fiind mai ales sediul Academiei și al Universității, nu însă și marea editoare și marea creatoare. Că aceasta e posibil o dovedește o întreagă cultură germană și italiană, amândouă de origină provincială, ajutate ce-i drept și de dezvoltarea politică și economică deosebită a țărilor respective, alta decât dezvoltarea centralistă a unei Franțe în care Parisul a devenit împreună cu tronul monarhiei și buretele absorbant al întregii culturi. Și totuși, în acea Franță în care literatura are imprimată pecetea Capitalei, există dezvoltată o înfloritoare cultură a diferitelor provincii, care nu e neglijată ci încurajată de la centru și dacă n'ar fi decât acea bogată și originală mișcare a literaturii provansale, încă am putea vorbi și pentru Franța de un regionalism cultural. Se înțelege însă că dorind o provincie culturală, nu e de dorit în niciun caz o literatură provincială.

Noi trebuie să urmărim o literatură din provincie, adică venită de la sursa firească a ei, căci până la urmă provincia, cu satul și orașul ei, cu peisagiul și clima ei, cu fauna și flora și cu temperamentul ce-i caracterizează populația și cu diferitele ei ocupații, ea e leagănul fiecărui scriitor căruia îi imprimă anumite tendințe pe care el le va duce mai departe oriunde ar ajunge ca desrădăcinat din locul lui de naștere și tot ea poate fi izvorul cel mai nesecat de subiecte, materialul cel mai autentic și mai prețios pentru creator. Pierzând contactul cu provincia, scriitorul a pierdut contactul cu însăși viața. El poate crea oricând în acel caz lucruri foarte frumoase și foarte perfecte, dar ele vor scoate totdeauna un sunet fals, artificial, vor fi lipsite de pulsul viu al trăitului. Și pot oricând dovedi că marii scriitori n'au părăsit contactul cu această mare uzină a vieții și a literaturii care e provincia, și că au fost totdeauna niște mari provinciali.

De aceea e o bucurie când vezi mișcări literare autentice, stârnind curente și mișcări, mici ce-i drept azi, dar poate cu timpul mai viguroase, în diferitele puncte depărtate ale țării, la Iași, la Călărași, la Craiova, la Cluj, la Turda, la Oradea, la Mediaș, la Arad, sau chiar aici la Brașov, în reviste ca *Insemnări ieșene*, *Pământul*, *Ramuri*, *Gând românesc*, *Pagini literare*, *Familia*, *Lanuri*, *Hotarul* și *Innoirea* și *Front literar* sau în edituri cum este aceea mică și de elită a *Frizelor* la Iași sau editura cu atât impetuos avânt pornită și atât de mărețe planuri și, până acum, frumoase realizări, a lui Miron Neagu din Sighișoara. E minunată și îmbucurătoare această eflorescență. Și de aceea deplâng dispariția unei reviste ca *Țara Bârsei*. Desigur că oficialitatea n'are niciodată nicio răspundere și nicio obligație față de aceste manifestări culturale regionale. Și totuși mie mi se pare că e în însăși intenția conducătorului acestei țări încurajarea manifestărilor acestora și crearea finurilor, pe lângă sensul social și economic ce-l poate avea, mai poate fi și un impuls nou dat creației culturale în provinciile respective. Oficialitatea n'are desigur datoria să ajute revistele provinciale, dar ar putea să o facă. România e în plină formație și ajutorul Statului e necesar pretutindeni. Ce păcat că dispăre o revistă de atât de mare interes local, cu o documentare serioasă, adevărate anale la dispoziția cercetătorului științific, cum era *Țara Bârsei*, condusă de priceputul și harnicul profesor Axente Banciu. Și mă gândesc dacă e bine să o lăsăm să dispară în orașul nostru pe care-l dorim cât mai românesc și mai ales creator românesc. *Țara Bârsei* era o dovadă de muncă românească efectivă și un semn de legitimitate a românismului aci în Brașov. Așa modestă cum era ea, cu uneori micile stângăcii inerente oricărui publicării, revista aceasta era expresia dezideratelor noastre asupra culturii regionale și dacă în ea nu s'a putut ivi o literatură de mare amploare, în schimb era un

oficiu de studiu istoric și științific al regiunii noastre, din punct de vedere românesc și asta e mult, asta e foarte mult. Eu i-ași spune profesorului Axente Banciu că lui personal nu-i este îngăduit să se obosească și să renunțe și că ar trebui să ducă mai departe revista lui, care e opera lui, cu orice preț, cu orice risc!

Mă uit cu prețul câtor osteneți și sacrificii se face la noi în țară cultură! Știu, pentru că am stat mult timp lângă prietenul meu M. G. Samarineanu, cu câte sacrificii apare acea occidentală revistă de la Oradea, *Familia*, a cărei existență se clatină, vai, de la o vreme încoace! Cunosc și pasiunea uluitoare a lui V. Spiridonici, fără de care pasiune acest *Front Literar* n'ar fi o realitate, dusă cu îndârjire laudabilă și frumoasă

mai departe. Și nu cred ca toate aceste eforturi și energii să fie de prisos! Ele sunt strădaniile pentru înălțarea viitorului cultural românesc, sunt pietrele de temelie, pe care urmașii noștri vor putea înălța mai târziu, mai departe, cu mai multă ușurință. Dar acel viitor nu-l văd plin și puternic, decât prin consolidarea provinciei culturale. Crezând cu putere în ideea aceasta a regionalismului cultural, propagată alături de Al. Dima de la Sibiu și de atâția alții, timp de ani de zile, nu pot să nu-l îmbrățșez pe directorul acestei reviste și-l îndemn să nu decurajeze niciodată, orice s'ar întâmpla pentru că el e unul din adevărații soldați ai literaturii românești.

Brașov, 19 August 1938.

Octav Șuluțiu.

Dr. J. I. Kvapil și D. Crâncă: Literatura cehoslovacă contemporană.

Editura Institutului cehoslovaco-român din Praha. 1937.

Doi tineri profesori, unul ceh și altul român, și-au propus să dăruiască literaturii noastre o sinteză a literaturii cehoslovace contemporane.

Inercarea este, desigur, temerară dar nu lipsită de importanță.

Trebue dintru început subliniat că lucrarea de față este o prezentare clară, documentată, după stricte criterii științifice, ilustrând în mod desăvârșit scopul propus de autori: cunoașterea literaturii cehoslovace.

În așteptarea unei ample istorii a literaturii acestea în românește, cartea d-lor J. Kvapil și D. Crâncă rămâne ca un bun și sigur îndreptar.

După o scurtă lămurire în ceea ce privește transcrierea cuvintelor cehe, notarea accentelor etc., autorii arată pe bună dreptate greutatea de care s'au lovit în alcătuirea prezentului studiu: lipsa traducerilor din operele alese cehoslovace, care să întregescă, pentru o mai bună înțelegere, informațiunile date.

Înainte de a trece la literatura contemporană, întâlnim o „Privire succintă asupra literaturii cehoslovace până în pragul sec. XX.“

Până la războiul mondial, procesul de înmlădire a limbii, evoluția literaturii, au o foarte mare asemănare cu stările de lucruri de la noi.

Și acolo „evoluția artei scriitoricești... a fost până la războiul mondial mult reținută de necesitățile de luptă națională“.

Primele monumente literare — datând în jurul anului 1300 — sunt, la Cehi, legendele versificate și Alexandreida — subiecte care au circulat și la noi — precum și unele scrieri din timpul întemeierii Universității din Praha, Carol al IV-lea.

Remarcabilă este perioada de frământări religioase al cărei reprezentant a fost Jan Hus.

Epoca humanismului, care urmează celei husite, tindea la „înobilarea moravurilor societății creștine nu numai cehe dar și în general umane“.

Opera monumentală a acestei epoci este tradu-

cerea critică a Sf. Scripturi, în șase volume.

Sunt apreciate apoi cântecele religioase cehe-reformate și catolice — și (din sec. XVII-XVIII) cântecele populare.

Urmează epoca raționalismului. Gustul de cetit pătrunde „în masele largi ale poporului“. Deșteptarea conștiinței naționale duce la o întreagă literatură cu caracter istoric.

Până în a doua jumătate a secolului al XIX-lea însă, în literatura cehoslovacă, se duce o permanentă luptă pentru crearea limbii literare. Și este interesant că singurii care, în această vreme, dau totuși opere puternice, sunt doi scriitori inspirați de producția populară.

Pentru cire cunoaște marea bogăție care zace în literaturile populare, nu este de mirare. În popor limba își păstrase intacte toate posibilitățile ei de aleasă exprimare.

Ni se relevă, mai departe, activitatea poetică a primului mare poet ceh Karel Hynek Mácha (1810-1836) și a poetului Jan Neruda (1834-1891), contemporan cu Mihai Eminescu.

O întreagă generație de scriitori se formează în jurul revistei *Lumír*. Dar și această generație este absorbită prea mult de idealul național.

Mai recent este curentul literar ceh pragmatic naționalist și filoslav. „Cehii moderni“, simbolști și decadenti, dau limbii literare o mlădire nemaîntâlnită. Se cunoaște de altfel marea influență pe care a avut-o simbolismul și în literatura noastră, într'un timp nu prea îndepărtat de acela în care au excelat cehii.

Otokar Brězina și Antonin Sova sunt poeții de frunte ai acestei epoci de glorie.

Drumul generației realiste este trasat de idolul poporului vecin T. G. Masáryk, marele filozof.

Din multele cărți apărute acum, în românește s'a tipărit abia un singur roman: *Bunica* (Babicka) de Božena Němcová.

Din „Literatura cehoslovacă în secolul al XX-lea“ desprindem sintetică prezentare a curentelor și criticii literare până în pragul războiului mondial.

Începutul literaturii moderne în Cehoslovacia coincide aproape cu începutul literaturii române moderne. Drumurile urmate însă au fost altele, mereu altele.

„In operele muzicale ale lui Bedřich Smetana, Antonín Dvořák și Zdeněk Fibich a fost atins nivelul european.“

O largă dezvoltare ia critica.

F. X. Salda „a consacrat multe pagini analizei formale și a primit bucuros întotdeauna fiecare nou prinos artistic nu numai din punct de vedere tematic, ci și din al celui formal.“ Este aici un punct de vedere care, în literatura română, abia aproape de noi și-a găsit un reprezentant de seamă, de altfel, în d-l D. Caracostea care și aduce, în acest domeniu, lumini noi.

Se remarcă activitatea lui Arne Novák, a lui Otokar Fischer și astfel se ajunge la generația din jurul „Almanahului pe anul 1914“. Karel Capek (citește ceapek) este cel mai renumit scriitor, cunoscut foarte puțin în România.

Toate curentele vie și se întretaie. Literatura cunoaște influența acestora, înnoitoare. Noi concepții, noi direcții se trasează de către scriitorii tineri.

Capitolul „Cum se oglindește războiul mondial în literatura cehoslovacă. Schimbările provocate“ este o emoționantă pagină din istoria literaturii cehe.

Antonín Sova și Viktor Dyk, a căror personalitate ne este abia schițată, sunt cei mai străluciți exponenți dintre scriitorii care se formează în timpul războiului.

Unul dintre măștrii poeziei cehe este și Karel Toman.

Cu mult mai puternic decât în literatura română, ecoul războiului mondial a avut în Cehoslovacia un răsunet aproape fără asemănare. Acest ecou se poate urmări în capitolul „Aspecte de pe fronturi. Epopeea legiunilor cehoslovace“.

Sunt apoi fugare prezentați: Karel M. Capek-Chod, Anna Marie Tilschová, Božena Benesová, Frána Srámek, „poetul tinereții îndrăznețe și impetuoase“, romancierul Ivan Albracht, Cestmír Jerábek, etc.

Ni se arată ceva mai amănunțit personalitatea covârșitoare a lui K. Capek, după care ni se enumără o

întreagă serie de scriitori de talent, ca: F. Langer, dramaturgii A. Dvořák și J. Hilbert, Ed. Konrád, Jan Bartos, etc.

Curentul programatic catolic este pornit de Iaroslav Durych, deasemenea un scriitor de seamă.

După războiu, scriitorii și poeții se înmulțesc, majoritatea mărturisindu-și puternice legături cu pământul natal.

O mulțime de nume, tot atâția literați remarcabili. Insemnăm câteva: Jerábek, criticul Cšvetz, S. K. Neumann, poetul proletar J. Wolker, K. Teige, V. Nezval, J. Seifert, A. M. Pisa, V. Cerny, J. Hora, J. Horejši, criticul Václavek, Závoda, K. Biebl, Zdeněk Bár, F. Hrubin, etc. . .

Între tinerii scriitori slovaci se relevă Milo Urban.

Viața orășenească e oglindită în opera Mariei Majerová. Un romancier inovator este și Vladislav Vancura.

Dintre prozatorii cehoslovaci actuali mai sunt citați: Benjamin Klička, E. Hostovsky și Z. Němecěk.

Despre literatura slovacă avem numai o scurtă trecere în revistă de autori și opere. Se accentuează că pentru înțelegerea acestei literaturi este nevoie de un studiu special.

În „Incheiere“ se arată progresul enorm al scrisului cehoslovac, ajuns azi „la pas cu Europa.“

Lectura cărții de față ne apropie de o lume nouă, aproape necunoscută în ceea ce privește literatura ei.

La noi rămâne încă un deziderat greu ca realizare dar de un folos incontestabil: alcătuirea Istoriilor literare ale cehoslovacilor, polonezilor, rușilor, iugoslavilor etc., însoțite de câte o antologie din poezii și scriitorii reprezentativi.

Până când literatura cehoslovacă se va bucura de noi traduceri în românește, cartea d-lor J. Kvapil și D. Crânjală, scrisă sintetic, într'un stil atrăgător, lipsită complet de pedantismul lucrărilor similare despre alte literaturi, este o remarcabilă contribuție la apropierea dintre poporul cehoslovac și poporul român.

Foarte instructivă Bibliografia, desigur ne-completă dar conținând o serie de date menite să ne indice cărțile mai importante în care este oglindită literatura cehoslovacă.

Aurel Marin.

O antologie prețioasă.

Greu am putea găsi cuvinte încăpătoare pentru a saluta cu toate bucuria și plăcerea ce ne-a produs-o lectura ei, apariția admirabilei cărți a domnului Perpessicius, intitulată fastuos și solemn „Dela Chateaubriand la Mallarmé.“ E o „antologie de critică literară franceză“, în cadrul căreia, după un criteriu voit subiectiv (ceiași-i dă nu știu ce aer de plăcută operă de creație,) autorul a ales și a tradus texte din 25 scriitori francezi cuprinși între cele două coloane erculane ale celui mai splendid și mai generos ev literar. Însoțite de câte o notiță introductivă pe cât de concisă pe atât de

complexă în referințe și judecăți literare, fiecare bucată, transpusă într'o românească elegantă și precisă față de textul original, rămâne o oglindă în care se reflectă una din fețele volumului cu atâtea chipuri străbătute cu pasiune, cu atâtea spirite aristocrate și cu tot atâtea inimi în care cultul pentru frumos a găsit totdeauna o bună găzduire alături de mizeriile și suferințele vieții omenești. Antologia domnului Perpessicius, în afară de interesul documentar pe care-l reprezintă, este poate cea mai fidelă oglindă în cadrul căreia se reflectă, cu bonomie și largheț, înfățișarea spirituală a secolului

XIX, în tot ce acest secol, atât de nedrept învinuit de „stupiditate,” are mai frumos, mai generos și mai sublim în preocupările lui artistice și literare. Căci, orice s'ar spune, din antichitate și până azi, nicio epocă n'a cunoscut o mai splendidă eflorescență a spiritului, ca acest secol, al romantismului, al lui Baudelaire și al euforicilor parnasieni, în care Poesia, Visul, Frumusețea, alături de Voluptate și Durere, au cunoscut cele mai aventuroase experiențe, dar și cele mai conștiințioase, mai precise și eterne creații ce ușurează sborul omenirii spre o evadare din ea însăși.

Mărturisim că nu am întâlnit încă în limba franceză o carte asemănătoare, care să ne redea o mai completă imagine asupra acestui secol spre care admirația noastră se îndreaptă întotdeauna cu furie și umilință. Fiecare bucată din antologia d-lui Perpessicius reprezintă un moment important din vasta și diversă simfonie de lumini și furtuni a secolului XIX, dar toată opera, privită unitar, înlocuiește o istorie literară de cea mai aleasă ținută. În afară de acestea, marele interes prezentat de antologia de față constă în faptul că această istorie literară pe care o înlocuiește, e scrisă de însuși creatorii literaturii, dar nu de criticii, sau comentarii savanți, ce vin totdeauna pe urma culegătorilor de stele spre a cataloga, a da notă de trecere și a defini creațiile de cleștar ale celor răstigniți în brațele muzelor de aripile lor imense, care-i împedica să zboare... Fiecare poet mare, francez, din acest interval artistic cuprins între fastuosul și sublimul Chateaubriand și între rigurosul Mallarmé e consacrat de un confrate al său și consacră la rândul lui altul, cu aceeași generozitate și căldură proprie numai marilor altitudini de umanitate. Înțelegerea cu care unul vorbește de altul, fidelitatea păstrată totdeauna, dincolo de relații personale și vicisitudini vitale, artei și frumosului în genere, seva nobiliară ce-i înfrățeste ca un subteran efluviu de convețuire într-o atmosferă de genialitate și

tristețe supremă, fac din scriitorii secolului al XIX-lea o splendidă falangă de cuceritori ai culmilor spre care omenirea își ține permanent ațintite privirile, ca înspre o oază de veșnică răcorire a sufletului și a minții. În bucățile alese de d. Perpessicius nu se dovedește numai marea conștiință a destinului comun pe care o aveau toți scriitorii din această vreme, considerându-se ca niște frați întâlniți într-o aceeași existență spre a ține vie flacăra unei misiuni divine, cum considerau ei destinul artistului, dar se relevă și infindata dragoste cu care întâmpinau apariția unui sol nou alăturat cohortei lor de luptători și cuceritori ai neantului pe care se străduiau să-l concretizeze în cele mai expresive și mai frumoase forme.

Pentru cine dorește să afle misterul din marile suflete de creatori, fanatismul cu care luptă pentru o idee sublimă și mai ales largă generozitate ce poate stăpâni o inimă cu aderărat titanică, cartea domnului Perpessicius e o bună călăuză. Indiferent de faptul că le cunoaștem sau nu din original, trebuie să mărturisim, totuși, că această carte, în afară de meritul ei pur artistic, e și de-o prețioasă utilitate. Pentru tineretul izolat în orașele unde bibliotecile nu sunt atât de bine înzestrate, opera d-lui Perpessicius poate pune în contact o fire sensibilă de viitor artist cu experiența artistică și generozitatea celui mai puternic focar al literaturii europene din totdeauna și de peste tot.

Dincolo de creațiile ei recunoscute, literatura există mai cu seamă în felul de viață, în principiile și credințele, în experiențele creatorilor ei. Acestea rămân de obicei mai puțin cunoscute, ele constituind izvorul inițial din care se nasc operele destinate mulțumilor. Către izvorul, plin de măreție și splendoare, din care s'a născut cea mai diversă, mai profundă și mai artistică literatură universală, te conduce cartea domnului Perpessicius, de o distinsă și elegantă ținută.

Pericle Martinescu.

NEVREDNICIE LA UTRENIA ÎNTÂIA

Mă simt înalt în toamnă cu cerul și cu mintea;
moale-și desbracă plopii în soare 'nbrăcăminte
lor sură de călugări; și'o atârnă de căpește,
s'o ronțăie asinii spre seară sub ferestre..

Mi înșir în suflet toate - amintirile din mine,
pe policioare albe — ca mierea de albine
strânsă în piulițe, din faguri grei de ceară —
cu mâna mea închise în fiecare seară...

Port comănac de schivnic și ochii îi am uzi,
în arșită pasc capre împărătești sub duzi.
Și subjiind tutunul zariște până 'n seară —
aștept să iasă luna — copaie cu seară. —

Imi culc în palme capul, până răsare-semn
sfânt — soarele și bate în toaca lui de lemn.
Și mă clădesc cu gândul cât cerul; dar tăcut,
îmi amintesc de capre și coasta mea de luf...

Liuben Dumitru.

M U Z A

Am pogorît la tine și 'n gândul tău curat
Mi-am împletit cunună din flori de iasomie
Să-ți lumineze calea, așa cum o făclie
Ar lumina în noapte un drum întunecat.

Pe părul lung și moale balsam de flori de tei
Am strâns de prin grădina cu tainice boschete,
Am tremurat la șoapta femeilor cochete,
Și-am plâns cum plânge râul când trece peste stei.

Pe gura mea fierbinte port vraja de uitări.
... Cu buze 'nsângerate iubirea mea curată
O vei sorbi în noapte, și-așa imaculată
Ți-oi împleti ca 'n basme cunune de visări.

În ochii mari și limpezi Eu port ca și la zee
Din anticele temple luminează de credință ...
Hai, cântă-mă poete. Uitând de suferință
Vom adormi ca ca'n templul tăcut din Elizee.

3 Aprilie 1927.

ALEXANDRU CALINESCU.

C E A I

Cad triste ape galbene în cești
Ca un apus de soare 'n mare.
Și seara, neagră, intră pe ferești
Vărsând pe ziduri apă tare.

Se lasă fruntea albă 'n jos
Și gura, buza ceștii o sărută;
E cealul meu un mare cerc vicios,
Licoare otrăvită de cucută ?

Tu stai sub lampa mea bolindă
Zâmbind de grava mea paloare,
Când brațu-ar vrea să te cuprindă
Ca pe-o lumină, sau o floare.

Rămân în amintire orele ca 'n scolcă,
Vezi tu, ce bine e — și siguri ?
Ne-adoarme seara ca o dolcă,
E în oraș un sgomot — ca de linguri.

ȘTEFAN BACIU.

MI-E DEVASTATĂ INIMA

Hei, nu cumva voi care întindeți mâinile pe uliți,
Vă veți șterge pe bot cînd voiu cânta iscusit
Cu vioara inimii beată de dragoste ?

Peste capetele voastre rătăcite
Peste grădinele care-și glorifică florile
Voiu arunca armonia minunată a prezenței mele,
Să vă podidească lacrimile ...

O! știți ce mă doare pe mine acum
Și-mi șoptește să-mi sparg capul de pietrele din drum ?

Toate iluziile pe care le-am îmbogățit
Mi le-au furat toți cei care m'au iubit!

Hei, între voi sînt ca bradul între salcâmi!
Și de aceea plîng cu fața 'ngropată 'n mîni.
Lăsați-mă acum! Mi-e devastată inima de deziluzii ...

VLADIMIR CAVARNALI.

E L E G I E

Visurile dorm sub ape
Prin păduri de zile crude.
Lângă suflet, pe aproape,
Ce s'aude? ce s'aude ?

A trecut un prinț cu spadă,
Undeva pe-aici, prin criniști
Și de-atunci încep să cadă
Ploi de liniști, ploi de liniști.

Zărilor grele de-azururi,
Inima le 'ntoarce fața
De-ar surâde 'n ochi de-apururi
Dimineața, dimineața! ..

Serile se culcă 'n plete
Și așieaptă să le scuturi.
Nu mai fug prin holde fete
După fluturi, după fluturi.

Câte stele ard prin pagini
Rosturi goale să pătrundă ?
Vorbe doar plîng în imagini,
Ca o undă, ca o undă ...

ION ȘUGARIU.

RĂSPUNDE OMULE, RĂSPUDNE!

*Ia spune omule, ia spune!
Dece răsare soarele și-apune?
Ce foc și ce blestem te mîină
De nu rămîi în drum decît țărîină?*

*Ce neguri te împrăștie? ia spune!
Ce beznă grea o să te mai adune?
Cine-ți tot stinge veșnic lumînarea
Să nu-ți mai poți vedea deloc cărarea?*

*De unde bem noi apa asta vie?
Răspundă dacă poate! Cine știe?
Peste ulciorul lutului meu rece,
Ce cumpănă o să se mai aplece?*

*Cui roș, fiorul mă pătrunde...
Răspunde omule, răspunde!*

ION SOFIA MANOLESCU.

NE-AM DEPĂRTAT DE LUME.

Ne-am depărtat de lume în calma dimineată
Ce-și risipea veșmântul suav peste răzoare.
— Ne-a'ntâmpinat pădurea cu rugă în pridvoare
Ștergându-și lîn paloarea — și roua de pe față.

Din rămuriș de curpeni se deșteptau prigorii
Cuprinși de 'nviorare — sub oarzăna boltire.
— Ne amăgeau drumeaguri despuză în neștire'
Spre țara unde pleacă înduioșați cocorii

Asemenea cu plopii, ne oglindeam în ape,
Sorbindu-le străfundul de gheață incoloră.
Și ne spălam obraji, brumați în auroră,
Sub ramuri de tăcere — cu zările aproape.

DIMITRIE DANCUI.

CÂNTEC DE MĂRTURISIRE.

Vine toamna — toamnă rece
Fata blondă nu mai trece.

— Fata mea din vis și gând
Te aștept, de cînd? de cînd?

Dela geam de und' privesc
Orele s'ascund și cresc.

Zilele se torc din gheme
Adăstarea urcă 'n vreme.

Cînd ți-a fost să treci întîi,
Gîndul meu ți-a spus: rămâi!

Mersul — undă de nuiă —
Drumul par'că-l tîmîiă,

Din oblînc, sus, coapsa lînă
Semăna a mandolină.

Priveai drept, departe 'n zare
Amăgind a depărtare.

Fată blondă, priveai drept...
Știai poate c'am s' aștept?

SILVIU RODA.

INTÎMPLARE

Steaua veghia, palidă și pură.
Sufletul se căuta însetat.
Și un cântec nou și ne-așteptat
tremura, ca un sărut, pe gură...

Tu erai ca trestia: fior,
Zîmbet clar și ochi ca din poveste.
Eu eram cum numai vîntul este,
căci în sînge băteau bice, mici de dor...

Trupul tău: ori crin, ori iasomie...
Buzele-ți știau să mă dorească,
... De aceia poate, împărătească,
clipa noastră fuse veșnicie...

ION AUREL MANOLESCU.

Obsesie

Nuvelă.

... Dacă știam, dacă aș fi știut... în rătăcirea ei n'a cugetat, n'a ascultat de nimeni.

Trenul săgeta peisagiul bogat în frumuseți, câmpia se ghicea pe aproape, noi la fereastra vagonului urmăream apusul împurpurat. Mirajul nopții ne stăpânea, ca o apropiere de un loc sfânt.

Pictorul își rezemă capul în mâini, șoaptele curgeau pe o claviatură moartă. În mine un spasm urca din inimă, conștient, obosit, urmărind traectoria trenului prin defileu. Din când în când privirile mi-se opreau pe figura omului din față și eram atât de umilit, atât de singur. Sinceritatea lui brutală, spovedania desordonată și limpede mă umilise, deoarece eu mă do-seam cu amintirile, cu fiecare clipă din viața mea întimă, în tovărășia unei femei necunoscute.

Imi era frică să nu vorbesc singur, să nu-i flagelez tăcerea, să nu pornesc sufletul într'o spovedanie care l-ar fi luminat. Increderea lui într'o dramă trăită, uitată, obsesia aceea care de opt ani îl stăpânea, era doar o iuuzie, o coajă de portocală pe care alunecase fără voie.

Incep să reconstituiesc trecutul, privind pe acest om neconținut și mi e teamă să nu plece din fața mea, să nu mă lase singur în vagonul restaurant unde luaram masa și unde pictorul se refugiase ca să nu simtă, să nu audă plânsul ce venea din vagonul vecin, unde o fetiță de 14 ani sta culcată pe canapea, bolnavă, cu piciorul în gips. Chipul ei palid, ochii cari m'au privit prietenos! Doamne, chipul ei, ochii Paulei, trăsăturile pe cari n'o să le uit niciodată.

De asta prietenul meu m'a invitat la masa din vagonul restaurant, cine știe, poate uimirea mea, felul cum am vorbit cu fata lui, glasul scăzut, îi dăduseră o încredere sinceră, că particip la drama lui. A vrut să mă asigure că știe? oare știa? Să fie o coincidență, un pas către adevăr?

Și aici, în tren mi-a povestit cecece aflasem din ziare. Acum trăiesc cei opt ani decând Paula plecase într'o călătorie lungă.

Aș vrea să cobor, până la graniță. Mai avem de mers. Acum am ajuns la Teiuș. Forfotul omenesc m'a desprins o clipă din gândurile cu cari vagabondez mereu. Oamenii de țară, cu poveri pe brațe se îngrămădesc la ușile vagoanelor de pe lina cealaltă. Poate-i un tren care pleacă în sens opus. Fiecare se grăbește să ocupe un loc.

Până la graniță trebuie să mă forțez ca să nu-mi scape nimic, să nu-l obosesc privindu-i fața îndurerată și astfel mă uit pe fereastră făcându-l să creadă că nu mă interesează atât de mult spovedania.

Un chelner ostentiv stă, în fund, la o masă și moțăie, iar într'un colț o femeie bătrână citește o gazetă, fumând.

Imi vorbise de Paula, ca despre cineva strein. Ca

la o conferință am ascultat totul, în timp ce filmul meu rula paralel cu spovedania lui.

— M'aș duce să-mi văd fetița, nu te superi?

— O, nu! Îngânai cu multă afecțiune în glas. Are nevoie să te vadă.

— Mă întorc imediat.

Simt că trenul a stat. Nu se mai mișcă, roatele nu mai fac șgomot. În lupta asta am obosit atât! Am ascultat atâtea despre Paula încât plecarea pictorului a venit ca o rază de soare.

Voiu reuși să mă smulg prezentului? Pot să i mai evoc trecutul? Se surpră ceva în mine, întind brațele să mă suspend și mă acăț cu disperare. Încleștat cum stau, aș vrea să p'ângă în mine toată durerea omenească, toată osteneala din inimă să mă arunce jos.

Și când Paula se contură din cețuri, mă uit cu disperare la prietenul care sta iarăși în fața mea. O figură care-mi aduce aminte de un comic de cinema, grimasă de ceară, cu ochii urmărind acțiunea, cu buzele doar întredeschise spunând ceva, dorind ceva.

Acum e prea târziu, e atât de târziu să mai rămân în prezent, deaceea strig, în gând: Paula, Paula!

Am ajuns la convingerea că fără eforturi nu se realizează nimic. Nu poți urca o scară dacă mai înainte nu i-ai măsurat dimensiunile cu privirea și nu poți spune pe nume unui câine dacă nu l-ai văzut ca să-i potrivești porecla pe făptura lui.

Pictorul vorbește încet, în timp ce profilul Paulei bine conturat mă sgudue brusc, visele se despart din mine și aleargă pe căile prăfuite ale trecutului.

... Venise cu mașina la Sinaia. Eu plecasem înainte cu Toma, care se oprise la Predeal. Până la Sinaia am luat un autobuz, urmând ca prietenul meu să mă vadă mai târziu, după ce Paula se va întâlni cu mine.

Întâmplarea făcu să întârzie Paula și să-l vad pe Toma oprind în fața mea, la terasă, câteva ore mai târziu. În lipsa ei îmi făcusem reproșuri că n'am aștept-o la Dârste, iar de acolo, în mașina ei, ne-am fi continuat drumul împreună.

O văd cum trece, ca o adiere printre copacii înfrunziți. Mi-e teamă s'o opresc, atât de preocupat sunt de gânduri.

Cum am stat amândoi alături și ne-am privit, cu câtă ușurință m'a mințit că avușese o pană la motor, în Predeal!

Toma o întâlnise în oraș în tovărășia unui bărbat înalt, cu care luase masa. De asta Paula refuzase să cinăm împreună pretextând o indispoziție.

Faptul că stă lângă mine nu mă interesează. Voluptatea ei s'a stins acolo, departe, și mă întreb dacă e necesar s'o mai rețin, să-i mai spun adevărul, că fusese urmărită, că știu totul. Un fel de lașitate mă cuprindea când era vorba de adevărurile mele, când

o descopeream goală în fața faptului împlinit. Dar aveam întotdeauna, aproximativ, certitudinea că o fac să sufere spunându-i pe jumătate din cele aflate de mine despre dânsa. Asta o chinuia mai mult, atunci plângea, cu capul pe masă, povestindu-mi cu candoare totul. Se jura că n'are să mai facă!

În camera unei cunoștințe. În reverb *focul* întrebărilor după ce ne vom tortura îndeajuns, fiecare cu lașitatea lui. Vreau mai întâi să ne bucurăm în toată libertatea de clima asta în care Paula a intrat. S'a desbrăcat încet, cu gesturi de copil. Acum e în pijama. Ne spionăm reciproc. — două fragmente omenеști, — un vâl numai îndepărtat și disperarea vine ca un val de apă rece.

Amețiți, ne sbatem sincer. fiamânzi. Fibrele sunt străbătute de același curent. Mă apropiu binișor, ea simte, tresare și mă roagă să stau departe până-i se limpezește sângele obosit de drum. Să n'o ating, să n'o sărut. Dar tocmai scena aceasta îmi amintește de cele spuse de Toma. Mă chircesc în mine, ca o rămă, răsucind brațele.

Stau clipe întregi meditănd, scormonind neîncetat, pândind fiecare gest pentru a pregăti cearta. Imi este imposibil, jocul nu ține mult, Paula mă desarmează cu răsul ei sarcastic, cu trupul care în modulări de șarpe îndeamnă și ucide. Iar mai târziu:

— Ce citești tu pe fața mea?

— Ipocrizie.

Cuvântul n'a avut efectul scontat de mine. Repet: ipocrizie și, și... Recunosc, iar sunt laș. Știu că în altă parte sunt în măsură să-i cer socoteală, aici, unde ne-am culcat, unde i-am mângâiat tresăriile, nu pot.

Am căutat prilejul ca să mergem în oraș. Și acolo ne aștepta Toma, salvatorul, bărfitorul, fratele meu, acela care va da palme.

Când am intrat, Paula răsând s'a îndreptat singură spre masa prietenului meu.

— Când ai venit, domnule Toma? Te-am lăsat la Predeal, nu?

— Doamnă, cred că invers. Dv. ați cinat acolo cu...

Paula și-a mușcat buzele, lividă, cu gestul neisprăvit de-a se apăra de un dușman, rezemându-și umărul de mine.

— Și-a cinat trei ore, răspund eu, aprinzând o țigară.

Cu cine, doamnă, cu cine ați băut fericirea?

— Cu verișorul meu, cu care m'am pomenit în timp ce reparam la motor.

— Dar, Paula, câți verișori ai tu?

— Te rog să încetezi! Ce înseamnă scena asta? Mi am făcut datoria de rudă luând masa și mi-am văzut apoi de drum! Nu ești mulțumit? Totdeauna ești caraghios. Inventezi, te interesezi pe unde-ți convine.

— Dragă, nu-i însă cazul acum.

— Te rog să încetezi!

— Dacă te superi înseamnă că-i adevărat!

— Cei vrei dela mine? și și aprinse o țigară, în semn de mare nervozitate.

— Spune-mi Paula, cine era?

— Ești un om rău, atât și te rog să mă lași în pace!

— Dumneata ești de vină.

Toma râdea cu poftă.

— Mi-am servit prietenul...

— Cu fleacuri!

(Continuare în nr. viitor.)

V. Spiridonică.

Cronica literară

V. Beneș: Hanul roșu, Editura Miron Neagu, Sighișara.

Cunoaștem în ultimii zece ani o producție poetică foarte înfloritoare, dar nu tot acelaș lucru se poate spune și despre proza. ultimei decade. Nenumărații poeți tineri au imprimat ritmului nostru literar o coloratură lirică, fiecare an aducând o nouă falangă de tineri visători, o altă mică bibliotecă de cărți sau plachete de poezie. La acest concert extrem de interesant și pitoresc provincia și-a spus cu vârf și îndesat cuvântul său, integrându-se, fără nici o greutate, în ritmul culturii românești. O epocă literară se determină mai cu seamă prin producția sa poetică. Poezia este purtătoarea avântului, posesoarea drapelului și dacă lucrul nu pare verificabil pentru timpurile mai depărtate, dela romantism nu s'a mai creat nici o școală literară decât prin poezie. Proza a urmat în deaproape, mai leneșă, avântul liric consolidându-i oarecum poziția. Asumându-și, și pentru viitor, răspunderea morală ale noilor descoperiri și direcții, prin excepționala sa capacitate de a întui filonul cel mai potrivit în arta cuvântului, nu vedem cum tragedia sau romanul ar mai putea spera la o preponderență, la un regat literar.

Se bucură proza, însă, de marele privilegiu de a putea exprima în mii de chipuri natura umană. Inscrisă în climatul ei special, ascultând de chemarea unei singure mari tălăzuri, ea năzuește să ofere peisajul ome-

nesc în formele și nuanțele sale cele mai osebite. În aceasta constă valabilitatea ei, care nu poate fi decât eternă. după cum etern va dura dorința de a înțelege ceva din întunecatul spectacol al existenței. Nu era necesar să facem acest ocol, de un caracter cu totul general, ca să vorbim de cartea d. V. Beneș. El este poate binevenit totuși, deoarece în compunerea ei, cartea d. V. Beneș năzuește la a anexa peisagiului nostru epic un domeniu nu prea frecventat, un ținut al fantasticului, tot atât de caracteristic pentru specia umană ca oricare altul. Din această privință aportul d. V. Beneș este dublu: nuvele fantastice (patru din cele cinci) nu s'au prea scris la noi și 'n al doilea rând un scriitor român, de origină ardeleană, este printre cei dintâi (la drept vorbind un altul nu cunoaștem) care extinde perspectiva noastră dela orașele românești, peste burgurile săsești (deși nicăeri nu ni-se spune) înglobând astfel un necunoscut aspect, cu frumusețile lui evidente, în rândul celorlalte, reușind să întregească peisagiul ținutului nostru național Cetitorul care nu știe o limbă străină are ocazia să cunoască un fragment de ev mediu petrecut pe pământul acesta chiar, să intuiască, cătuși de puțin, frumusețea unei vieți întunecate, rigide, austere ca aceia dintr'un burg ardelean peste care a trecut un mileniu de dominație străină. Din cunoașterea

acestor peisagii felul nostru de a vedea și înțelege viața, n'are decât de câștigat și este bine să spunem că un roman al Brașovului, sau Sighișoarei, sau al unei alte cetăți, cu surda luptă dintre neamurile conlocuitoare, cu puternica fascinație a unui trecut în armuri și zale, ar fi cât se poate de binevenit. Este ceace așteptăm dela scriitorii tineri ardeleni, este ceace ei vor ști să ajute la înțelegerea spiritualității atât de complexe a transilvăneanului. Am cetit că Ungurii au asemenea cărți și Sașii la fel. Un romancier ardelean așteptăm și noi, care să ne înfățișeze burgul în toată fascinanta sa frumusețe. Din noua generație de prozatori ardeleni s'a ridicat un Pavel Dan și se ridică acum d. V. Beneș. Calitățile sale epice sunt evidente: putere de caracterizare, termenul cel mai propriu, suflu susținut în pasagiile dificile, îndemănare în distribuirea materialului, iată atâtea calități care ne fac să apreciem în d. V. Beneș un scriitor autentic. Cele cinci nuvele care constituiesc volumul, inegale ca valoare, sunt și inegale prin conținut.

Hanul roșu, nuvela care dă titlul cărții ne duce înapoi la epoca sămănătoristă. Materialul din care este construită nuvela a obosit o întreagă generație prin repetarea ei: bandiți, evadări, crime, un han misterios, nu foc care curăța tot de pe fața pământului la sfârșit un șir de elemente perimate care totuși câștigă prin tonul vioi în care este scrisă nuvela. Este mai mult o povestire. În „Vraciul Ieronimus“, nuvelă care ne transportă în evul mediu, se găsesc câteva pasagii de o rară frumusețe, ca acesta unde se întregește portretul eroului: „Colindase câteva văi adânci, pline de umezeală, unde creșteau anumite burueni și unde se înmulțeau ușor șopârlele verzi. Cut a îi atârna grea, era plină: șerpi, șopârle, broaște, insecte, flori și rădăcini, roci diferite, nisip legat într'o frunză și pe deasupra câteva mure de-un negru exotic. Ii plăceau murele fiindcă o aromă de natură sălbatică, un iz de tufă și un miros acrișor, care amintea de viața primitivă a naturii. Coborând, mânca una câte una, sdrobindu le cu limba de cerul gurii: privea în gol, căutând parcă să adulmece din aer vreo esență a forțelor primordiale“. (Pag. 49.) Dealtfel motivul nebulii vraciului ni se pare copilăros. Nuvela pierde prin pueril, prin absurd. Chiar fântasticul are o logică a sa. Frumoasă este „Țara depărtărilor“ scrisă cu multă căldură. Autorul o dă ca pe o legendă a nordului, încântătoare în semnificația sa morală. Ni se pare mai mult o poveste. „Biserica din Traustadt“ utilizează ca element al extraordinarului o cauză imposibilă. Un strămoș păgân de-al judecătorului Albert Irmschler a pus să-se distrugă, să radă de pe fața pământului, cu veacuri în urmă, biserica de pe feuda sa, Traustadt. Preotul a blestemat ca neamul întreg să n'aibe liniște, să fie cutremurat în somn de sunetul clopotelor din Traustadt. Albert Irmschler fusese el însuși un atât de des vizitat în nopțile sale, de sgomotul clopotelor dela o necunoscută biserică, știa dela tatăl său că aceleași visuri l-au hărțuit și când blestemul se face vizibil și'n copilul său, Edmund, de 16 ani, devine preocupat de cauza acestui extraordinar fapt și pleacă în căutarea generatorului de spaimă, de visuri înecate în clopotele necunoscute. Ceace află, este povestea cu strămoșul său păgân. Nuvela se termină nedecis. Remarcabilă este însă „Moartea prietenului meu Savin“. Scrisă cu precizie, cu căldură, împletind realul cu fantasticul, posibilul cu imposibilul, reușește să creeze o atmosferă halucinatorie și'n acelaș timp plină de semnificație. Este cea mai bună din volum.

D. V. Beneș ne apare din această carte de nuvele ca un scriitor format. Posedă stil, căldură, simpatie

pentru subiectele sale. Îi trebuie, cu siguranță, pentru a fi un scriitor adevărat, un epic, așa cum năzuește în „Hanul roșu“, priză la vremurile pe care le trăește, ochiul emoționat de fiecare miracol mărunț al vieții. Când le va poseda, ne va da cărți foarte frumoase, căci are, încăodată, tot ceace trebuie unui scriitor bun.

Ion Sofia Manolescu: Muntele ascuns. Frize, Iași.

Generația cea mai nouă de poeți moldoveni numără puțini cântăreți autentici. D. Ion Sofia Manolescu este printre cei doi, trei care merită atenția critică. Ceilalți se înecă în platitudine, într'un tradiționalism plângător, și, din necunoașterea aproape completă a mișcărilor poetice de după război, au rămas cu părerea că Iașul continuă a deține fruntea literelor române și că ei sunt scriitorii cei mai mari ai României. Am arătat altcândva care sunt cauzele care conlucrează la scăderea renumelui moldovenesc. Mai întâi lipsa de cultură a poeților și, ceace e mai rău, lipsa lor de interes pentru fenomenul poetic din afara orașului, apoi o presă care întreține falsa lor strălucire prin publicarea poezioarelor și prin notițe măgulitoare și'n sfârșit librăriile conduse de buni negustori, dar proști cunoscători ai fenomenului literar actual, atât de strălucit. Poate că una condiționează pe alta și că până la urmă totul se reduce la un cerc vicios.

D. Ion Sofia Manolescu a probat un interes deosebit experiențelor noastre lirice. Primul volum este editat la „Unu“ și câteva poeme din acea plachetă arătau că tânărul poet asimilase conștiincios maniera, care, nu era a sa. Nici azi, cu „Muntele ascuns“ nu-l vedem complet debarasat de anumite întortocheri care aparțin unei epoci depășite:

„Răsuțește-ți cheile în suflet și în uși“.

sau „Hai. Nu te mai uita în fântână și înapoi“.

Facem această observație cu gândul că d. Manolescu va ști să se debaraseze, pentru viitor, de asemenea căi răsucite care nu aparțin calității sale esențiale de poet sincer, cald și'ndurerat. Sunt apoi unele poezii prea facile, deși'n fiecare se găsește o boare întunecată, o umbră care vibrează autentic. E bine să știe că lirismul stăpânit duce la concentrație, adică la adâncire. Observațiile de față nu ating însă cu nimic prestigiul scriitorului, — căci este vrul D. Ion Sofia Manolescu este poet prin vocație. Prestigiul său de-acि pornește de unde este unul născut, iar nu făcut. Tristețea poemelor sale constituie tonalitatea însăși a traiului său monoton de fiecare zi, pe care-l exprimă. Scurtele sale elegii ni-l arată ca pe un contemplativ resemnat, ca pe un poet care are filosofia sa inconștientă, mai mult un fel de a reacționa la atingerea vieții. Sunt multe poemele sale frumoase. Aproape toate ating o coardă sensibilă care vibrează. Remarc însă „Tristețe cosmică“, „Amurg la moara părăsită“, „Elegie“, „Pustiul în focul dela cramă“ și altele. — Redau în întregime „Suflet de toamnă“.

Eh! sufletul meu: iepure fugar;
De-ar trage'n el acum un vânător,
L-ar prinde și l-ar rupe un ogar
Și n'ar mai plânge'n el nici un cocor.
N'ar mai putea atunci să-mi dea de urmă
Ca să-i mai simt tristețea grea în tină.
L-aș spânzura n'tr'un gard ghimpat de sârmă,
Să-i bată'n vie toamna, metanii de rugină“.

Cu „Muntele ascuns“ d-nul. I. S. Manolescu face un pas sigur, un pas frumos. Figura sa poetică ne apare aproape în întregime, luminată de focurile talentului său. Câteva retușări vor întregi ceace astăzi poate lipsește.

Mihail Chirnoagă.

NOTE.

A murit de câteva luni scriitorul evreu M. Blecher, la Roman, pe patul de suferință amară unde l-a imobilizat aproape 9 ani de zile o boală care nu are leac. N'am putut urmări ce s'a scris la moartea lui. Mi-au căzut sub ochi câteva notițe anodine și o singură dată un articol scris cu inimă, cu înțelegere. O prietenie cinstită m'a legat de omul acesta pe care totuși nu l-am văzut prea deseori, acea prietenie plecată din aprecierea unei minți lucide și, mai cu seamă din compasiune caldă pentru o suferință fizică ce depășește puterea de înțelegere. Ultima dată l-am văzut acum mai bine de un an de zile și poate merită povestită acea revedere, întâlnirea cu un muribund.

Mai palid, mai supt, M. Blecher mi-a întins o mână descărnată recunoscându-mă cu întârziere. Abia îi apăruse „Inimi cicatrizate“ și succesul avut istovise în el orice urmă de bucurie, anulară ultima rădăcină prin care viața mai urca în el: îi era cu osută și gloria literară. Era obosit de literatură, o îndepărta cu desgust, un gest desperat prăvălea peste Verlaine, Baudelaire, Arghezi, Valéry, Eminescu, peste Gide, Proust și Rebreanu adunați într'o mică bibliotecă pe rotele, cele mai negre blesteme interioare. Omul mai aștepta pe patul de suferință o ultimă bucurie: Moartea. Emoția sinceră a glasului slab când pronunța cuvântul avea darul să scoțoască cele mai adânci lacrimi. Nu mai avea nici un manuscris, distrusese toate hârtiile sale, cu ură, lăsânduși biuroul gol, nu mai cetea nici o carte, nici o poezie; mintea aceia frumoasă vagabonda toată ziua și noaptea, atunci când somnul nu-l rupea, în câmpiile întunecate ale morții. O singură pasiune mai avea Blecher în vremea aceia. În geamul odăiții sale, cineva, familia mi se pare, îi pusese un fir de trandafir într'o vază mică. Imbobocită, floarea urma să se deschidă într'o săptămână. La fiecare ceas, și poate ar fi vrut la fiecare minut, M. Blecher cerea să-i se aducă floarea să vadă cât a mai crescut bobocul, cât și cum petalele mici și roșii se desfac din întuneric.

Cine poate înțelege legătura aceasta cu o plantă, atașamentul acesta al unui suflet omenesc sbătându-se între viață și moarte, de o floare, cine poate să-și imagineze infinit de dulcea bucurie a acelei inimi oboșite de viață văzând o floare în drumul ei necurmat spre lumină, acela are dreptul să se apropie de omul care a fost M. Blecher. Cine vede în el pe scriitorul evreu și numai pe scriitorul evreu, poate să nu se mai obosească să ceteasca înțelesul tainic al unui suflet care scurgându-se renăștea încă din viață într'o floare, și să treacă mai departe. plictisit că se mai găsesc confrăți care să stăruie asupra atâtor inutile fapte fără importanță.

Prietenia lui Blecher pentru trandafirul imbobocit, pe patul morții rămâne, pentru mine ca simbolul cel mai elocvent al desperării sale surde, al disprețului de viață, de cărți, de oameni, ca refugiul cel mai patetic în clipele nesigure ale vieții lângă eterna, neturburată, implacabilă natură.

* * *

Blecher lasă în urmă o mică plachetă de versuri suprarealiste „Corp transparent“, o carte curioasă „Intâmplări în irealitatea imediată“ și romanul „Inimi cicatrizate“. În „Corp transparent“ două sau trei poezii pot face cinste oricărei antologii. Apărută într'un format mărunț, cu o literă elegantă dar prea mică pentru a atrage atenția, nu s'a bucurat de nici un fel de primire.

Indic însă poemele „Amor falenă“ și „Vals trist“ acesta din urmă străbătut de o vână macabră plină de interes, poate de esența prea verlainiană, care oricând vor face plăcere cetitorului. De o importanță cu totul deosebită este „Intâmplări în irealitatea imediată“ carte scrisă la persoana întâia, fără totuși a fi o confesiune integrală, în care transpar preocupările de fiecare zi ale scriitorului ținut în pat, imobilizat de boală, ce-și construiește cu depozitele neîntrebuțate de energie cinestezică un univers imaginat, o lume prin care a umblat poate un pic, dar mai ales ar fi ținut să umble. Pasajii ilogice, de un fantastic special, indică și-aici prezența suprarealismului pe care-l susține. să nu se surpe odată cu moda, o mare umbră de durere reținută, un chin infiltrat sub fiecare șir, sub fiecare cuvânt. „Intâmplări în irealitatea imediată“ rămâne după toate o carte a durerii. Altfel este cazul romanului „Inimi cicatrizate“ unde materialul — viața scriitorului în sanatoriul dela Berek — ar trebui să ne facă să-l apreciem în același fel. Scris pe fugă, făurit mai mult cu ceace-i furnisa amintirea neajuns de topită în ceață pentru a căpăta autoritate, cu greșeli de compunere, cu infiltrații fără rost, romanul nu este înălțimea „Intâmplări“-lor. Ne dă o imagine justă, însă, de ceace înseamnă o viață macerată într'un sanatoriu unde oamenii sunt plimbași pe paturi cu roțile, sau încorsetați în ghips, de posibilitățile sale de evocare și reconstituire, de ceace ar fi putut să scrie N. Blecher și, exceptând anumite pasaje trecute cu o mână grăbită de un editor șmecher, să ne ofere spre meditare această idee că viața își cere drepturile sale la orice altitudine, cu un tragism cu atât mai dramatic cu cât nivelul vital este mai scăzut.

■ E bine să stea și scris că „Universul literar“ e revistă care nu corespunde așteptărilor și celorlalte două serii precedente. O revistă proastă nu este, bineînțeles, atâta vreme cât unii colaboratori în mențin un oarecare prestigiu. Sucursală a ziarului „Universul“ revista a devenit cu siguranță o executorie a intereselor instituției în materie literară. Altfel nu se explică atâta platitudine care se etalează pe cele mari opt pagini. Socotesc însă vinovați pe cei trei redactori importanți ai revistei. D. Victor Popescu despre care am auzit că e tânăr, e bine să învețe că nu e frumos să-și facă debutul la 20 de ani dând lecții de morală de cum trebuie să fie romanul românesc. Nu numai că nu este frumos însă nici nu-i de priceperea lui. La vârsta aceasta se încearcă cele dintâi melodii, dacă le ai. Dacă nu le ai, orice sforțare este inutilă; poate să se plimbe prin oricâte ținuturi frumoase, păduri fastuoase, să se forțeze nopți și zile întregi, în diferite poziții și cu diferite excitante, ca nu știu care erou prins în penița journal-ului lui Jules Renard, totul va fi în zădar. Acum îți stă la dispoziție o coloană pe care o crezi importantă și'n care umflat de propira-ți vanitate etalezi un spirit gol transparent, să-l sufle vânturile, mai târziu vei scrie tomuri, iar după moarte numele se va strecura binișor dintre cei vii și eterni spre o moarte de unde nu te mai poate ridica nimeni. Este o lege implacabilă, de care e bine să ai cunoștință: te cumițește la vreme. „Interior“-ul d-lui Const. Fântăneru mi-a plăcut foarte mult. Păcat că nu pot spune aceleaș lucru despre Cronicile sale literare. Mai este un domn, Radu Sterpescu. Am auzit că scrie Istoria literaturii române în cinci volume. Săracă literatură română! Dar pentru că chestiunea are și-o latură serioasă — și numai pentru ea am făcut această notă — ne întrebăm cu toată amărăciunea la ce folosește oare „U. L.“? O revistă cu atâtea posibilități și'ntr'o vreme literară atât de confuză ar fi trebuit să fie un

îndreptar. Când am auzit de apariția „U. L.“ la aceasta m'am gândit întâi. Și cu o tristețe egală bucuriei de atunci, scriu azi aceste cuvinte de reproș mahnit. Poate că cei dela conducerea revistei ar trebui să mediteze un pic sub specia eternității...

■ Cele două nuvele publicate de d. Dan Petrașincu în ultima vreme la „Universul literar“ ne introduc, cu multă sinceritate, și cu un fel de mâhnire specială, în interioarele complicate ale vieții familiare, unde echilibrul lăsat pe seama impulsurilor primordiale, nu poate fi menținut. Căsnicia se așează, desigur, în extinderea sa până la capăt sub semnul rațiunii, sub mâna calmă a judecății... Inșă pentru adevărul uman pe care-l descoperă cu dibăcie d. Dan Petrașincu, în-lăturând bucată cu bucată, fâșie cu fâșie, pânzele subțiri ale sufletului ce fac din noi zilnic niște oameni superficiali, până la miezul crud și sângerând, în care viața naturală, viața cea mai elementară cu mulțumirile și insatisfacțiile ei permanente, se conduce după legi eterne, asociale, pentru acel adevăr trist în goliciunea sa hidoasă, scriitorul adevărat care este d. Dan Petrașincu merită grațitudinea noastră. El este printre puținii noștri scriitori preocupat de rezonanța specifică a speței umane, întristat de mizerabila constituție a spiritului, amărât profund de slaba putere a judecății. Cetitorul poate medita infinit pe marginile nuvelor d. Dan Petrașincu și iată poate ce lipsește, mai cu deosebire, prozatorilor noștri.

■ A apărut primul volum din marea operă lingvistică „Atlasul lingvistic al României“ plănuit de d. Sextil Pușcariu dela Universitatea din Cluj în peste mai mult de zece volume. Cine nu știe încă e bine să afle că românii au dat valori excepționale pe tărâmul filologic european, că operele lor, în special „Originea Românilor“ a mult regretatului Philippide dela Iași, a cunoscut un renume binemeritat și că lipsa unui atlas lingvistic constituia o regretabilă scădere. Geografia lingvistică, metodă nouă de investigații în domeniul limbilor, dialectelor, argot-urilor, pusă în aplicare de Gilléron, ajutat de colaboratorii săi, în Franța, este una din cele mai importante în sectorul acesta cultural atât de dificil. Pe cât este de grea însă, de migăloasă, pe atât este de precisă, de utilă și studiul comparativ al limbilor găsește în această metodă cel mai prețios auxiliar. Anchetatorul care a cules material pentru acest cel dintâi volum ce cuprinde cuvintele relative la corpul omenesc este tânărul savant dela Cluj Sever Pop.

■ Un eveniment extrem de important al anului acesta literar îl constituie apariția editurii Miron Neagu la Sighișoara. Recenzăm în chiar acest număr una din cărțile apărute în inima celei mai întreprinde provincii românești pe tărâm literar din ultima vreme. Se detașează net câteva cărți bune: „Pe margini de cărți“ a d. Octav Șuluțiu, carte de critică violentă în manifestarea ei de înscăunare a unei valori sau de retrogradare, dar nu mai puțin carte a unei expresii critice dominată de o deosebită conștiință morală. Această conștiință morală constituie cea mai esențială calitate a d. Octav Șuluțiu și nu știu pe cine să mai numesc alături de el pe acest teren ce-ți fuge cu ușurință de sub picioare. E cartea lui Emil Giurgiuca „Anotimpuri“ despre care am mai dat socoteală, este în sfârșit „Co-

media Fantasmelor“ a d. Dan Botta din care am citit până azi numai fragmentul dela „U. L.“ Sunt unele însă atât de slabe încât poate alături de entuziasmul celor ce-au stat în jurul d. Miron Neagu trebuia și-o judecată calmă, rece, care să fi văzut și dincolo de manifestarea în bloc a unui fenomen literar ardelenesc, adică cineva care să fi cântărit, în sine, valoarea manuscriselor. Aceasta nu atinge cu nimic un prestigiu care se ridică neconținut și crește pe măsură ce activitatea editurii se anunță multiplă. Un premiu de roman se va decerna după 1 Februarie, de 30.000 lei, o serie de tipărituri-traduceri va fi lansată pe piață în curând îmbogățindu-ne literatura cu cărți de o valoare recunoscută în casa marelor culturi. Este stenic să constați entuziasmul fierbinte al câtorva oameni, după un sezon aproape mort ce anunța o stagnare, o cădere în letargie, o moarte prematură a capitalei oboșite.

■ Intr'una din marele reviste italiene „Circoli“ din Roma, una din eminentele cunoscătoare ale limbii și literaturii românești, d-na Anna Colombo publică în două numere consecutive un articol întins despre regretatul Gib. I. Mihăescu: Un romanziere romeno: Gib. I. Mihăescu. După o privire fugară asupra începuturilor literaturii noastre, autoarea trece la omul care a fost Gib. Mihăescu și apoi la judecata operei considerând separat fiecare din cărțile sale. Referințe bogate la articolele criticilor noștri, precum și la viața literară de după războiu, arată în d-na Anna Colombo o bună, o destul de informată scriitoare. (M.C.)

■ Subliniem activitatea editurii Miron Neagu dela Sighișoara care va tipări până la 1 Ianuarie 1938 următoarele cărți: Papucii lui Mahmud, ediția II-a de Gala Galaction: Dictando Divers. de I. Perpessicius, Eșuri, de V. Beneș; Destine, nuvele de Lucia Demetrius-, Studenți, Ceka și Moartea, de Alia Rahmanova, jurnal din timpul revoluției din Rusia, traducere de V. Beneș. După 1 Ianuarie vor apare: Vol. II de Alia Rahmanova; romanul premiat; A. J. Cronin, Firma de aramă de sub poartă și *Un om caută mântuire*, roman de Octav Șuluțiu.

■ O cărtuție penibilă este „Aventura domnișoarei Zenobia Magheru“ publicată de D. Mircea Streinul în colecția nuvelistii „Vremii“. Autorul are grijă să ne spună la sfârșit c'a scris-o în cinci zile. Pentru cât e de deslănătă, de goală, de forțată și cinci zile e prea mult. Nu vom putea înțelege cu nici un chip pentru ce scriitorul a câtorva foarte frumoase poezii care este D-nul Mircea Streinul caută prijeiuri să-și anuleze imaginea cu „Aventuri“ din categoria aceasta. Scriu această notă cu o convingere sinceră, rugându-l pe d. Streinul să depună mai multă căldură, mai multă muncă în desăvârșirea operelor sale care ne năvălesc la o lună sau două, sub formă fie de cărți fie de poeme izolate. Domnia-Sa anunță cărți scrise în franțuzește, nemțește, „O Viață a lui Isus“, trei romane, o carte de nuvele și una de povești. Există în omul acesta o mare nevoie de a epata. Când se va cuminti și va începe să înțeleagă că arta mare — pe care ar putea-o servi — începe numai de-acolo de unde se naște seriozitatea, vom scri cu bucurie despre d. Mircea Streinul așa ca pe vremuri când nu era decât o virtualitate, o promisiune din cele mai frumoase.

Grupul revistei scriitorilor tineri: Nicolae Albu, Ștefan Baciu, Ovid Caledoniu, Traian Chelariu, Mihail Chirnoagă, Dimitrie Danciu, Vintilă Horia, Liuben Dumitru, Ion Sofia Manolescu, Victor Măgură, Petre Pascu, Petre Paulescu, V. Spiridonică, Ion Ștefan, George Vaida, E. Ar. Zaharia.

Redactori: *Muntenia:* Ștefan Baciu, *Moldova:* Victor Măgură, *Dobrogea:* Liuben Dumitru, *Bucovina:* E. Ar. Zaharia, *Banat:* Petre Pascu.